

Max Havelaar in stripvorm

De *Max Havelaar* van Eduard Douwes Dekker wordt wel als het belangrijkste boek van de Nederlandse literatuur gezien. Deze aanklacht tegen het cultuurstelsel in Nederlands-Indië staat zowel in de canon van de Nederlandse literatuur als in de geschiedenis canon. Het boek is vertaald in veertig talen en verfilmd. En nu ook verstript, door Eric Heuvel met een scenario van Jos van Waterschoot, oud-conservator van het Multatuli-huis.

Ger Jan Onrust is adjunct-directeur van het Jan van Brabant College in Helmond.

Wat?

Wie bij Uitgeverij L een lespakket van tien exemplaren van de graphic novel bestelt (€ 119,95), krijgt hierbij tien leskaarten en een antwoordmodel voor de docent. Het lesmateriaal is een geïllustreerde set kaarten met twintig vragen. Het is noodzakelijk om eerst het boek (82 bladzijden strip en 20 met achtergrondinformatie) te lezen. Het ligt voor de hand om een selectie te maken van de vragen. Het ligt ook voor de hand om

het lezen van de strip, wellicht ook met fragmenten van het oorspronkelijke boek, in samenwerking met uw collega Nederlands aan te vatten. De leskaart beoogt 'op zoek te gaan naar de betekenis van dit bijzondere boek en naar de raakvlakken van Multatuli's werk met de tijd waarin wij nu leven'. Op www.lezenvoordelijst.nl staan opdrachten voor drie niveaus, maar deze opdrachten zijn gericht op het vak Nederlands.

Voor wie?

De schoolliteratuursite *Lezen voor de lijst* categoriseert de *Max Havelaar* in categorie 5, het niveau van het 'letterkundig lezen'. Er worden ook opdrachten gegeven voor een niveau lager ('interpreterend lezen') en hoger ('academisch lezen'). Het gaat dus over leerlingen in de bovenbouw. Doordat het boek verstript is, is Multatuli's meesterwerk ook toegankelijk geworden voor lagere niveaus, bijvoorbeeld 3-havo en 3-vwo. Het is aan te raden om afspraken te maken met de sectie Nederlands; mag de graphic novel op de leeslijst van de leerlingen staan?

Hoe?

De leerlingen lezen – bij voorkeur klassikaal – (een deel van) het boek. Eventueel kan de samenvatting en/of het vlogboekfragment van *Lezen voor de lijst* worden getoond. Daarna kunnen de leerlingen (een selectie) van de vragen maken. De vragen kunnen verdeeld worden tussen groepjes leerlingen, waarbij de zogenaamde 'expertmethode' gebruikt kan worden. Ieder groepje is verantwoordelijk voor een deel van de antwoorden, die vervolgens aan elkaar worden gepresenteerd.

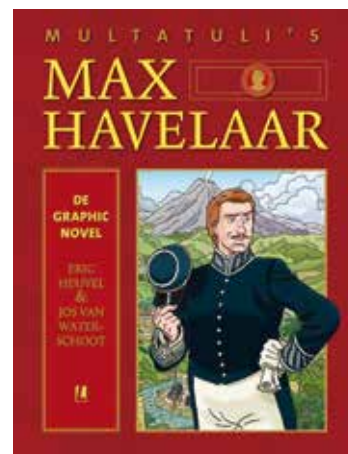
Waarom?

Max Havelaar, of de Koffijveilingen der Nederlandsche Handel-Maatschappij staat niet voor niets in de geschiedenis canon. Het laat goed de misstanden van het Nederlandse cultuurstelsel en daarmee het

economie? Waarom heeft het boek zoveel invloed gehad? Er zijn legio vragen die behandeld kunnen worden en die bijdragen tot kennis over dit canonvenster. Daarnaast kan gekeken worden naar hoe levend de *Max Havelaar* nog is. Op de leskaart worden bijvoorbeeld vragen gesteld over de organisatie Max Havelaar die zich bezighoudt met de arbeidsomstandigheden van moderne koffieboeren, waarom Multatuli terugkomt in het huidige straatbeeld en waarom de *Max Havelaar* als het belangrijkste Nederlandse boek wordt beschouwd.

Nederlandse kolonialisme in de negentiende eeuw zien. Uit het verhaal blijkt duidelijk dat het cultuurstelsel alleen ten goede komt aan de kolonisator en de plaatselijke elite, maar dat de bevolking wordt uitgebuit en hongert. De *Max Havelaar* wordt wel vergeleken met *De hut van Oom Tom*, van Harriet Beecher Stowe. Beide boeken hebben een grote bijdrage geleverd aan de bewustwording van wat kolonialisme en slavernij teweeg hebben gebracht en zijn zodoende instrumenteel geweest bij de afschaffing van respectievelijk het cultuurstelsel en de slavernij in de Verenigde Staten. De Indonesische schrijver Pramoedya Ananta Toer omschreef de *Max Havelaar* als 'the book that killed colonialism' (*New York Times*, 1999). Stripmaker Eric Heuvel heeft ondertussen een flink aantal historische of historiserende strips op zijn naam staan, zoals

De ontdekking en Quaco, leven in slavernij. Zijn klare lijn-stijl is zeer toegankelijk voor jongeren. Hij heeft zijn opleiding tot docent geschiedenis niet afgerond, maar documenteert zich altijd uitvoerig en publiceert nu voor de tweede keer een strip die zich (deels) in Indië afspeelt. Heuvel is misschien wel de bekendste Nederlandse stripmaker van historische strips.

Wat is er mogelijk?

De strip is aanleiding voor het kijken naar het Nederlandse kolonialisme van de negentiende eeuw. Waarom is het cultuurstelsel ingevoerd? Hoe kon het ingevoerd en in stand gehouden worden? Wat waren de gevolgen voor de verschillende betrokkenen? In hoeverre paste het cultuurstelsel in die tijd (standplaatsgebondenheid)? Welke producten leverde het stelsel op en wat was het belang van deze producten voor de Nederlandse

Wat levert het op?

Leerlingen worden – zonder dat zij met negentiende-eeuws Nederlands worden geconfronteerd – in contact gebracht met de Nederlandse en Indische koloniale samenleving van de negentiende eeuw. Zij maken ook kennis met een hoogtepunt van de Nederlandse literatuur en met een stroming in die literatuur die steeds kritischer werd op het Nederlandse handelen. Leerlingen kunnen reflecteren op hun positie; in hoeverre mag jij profiteren van andermans lijden? In hoeverre was het logisch dat dit in de tweede helft van de negentiende eeuw werd toegepast? Men moet zich dus verplaatsen in plaats en tijd. De leerlingen kunnen zich ook buigen over de gevolgen van het cultuurstelsel en kolonialisme in onze tijd. ■

Omslag en beelden uit de graphic novel *Max Havelaar*. Bron: Uitgeverij L / Eric Heuvel.